

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXİLİ İŞLƏR NAZİRLİYİ

P O L İ S A K A D E M İ Y A S I

FAKÜLTƏ: «ƏYANİ»

KAFEDRA: « DİO-nun İNZİBATI FƏALİYYƏTİ»

FƏNN: «DİO-nun İNZİBATI FƏALİYYƏTİ»

M Ü H A Z İ R Ə

MÖVZU № 11. « Daxili işlər orqanlarının informasiya mərkəzlərinin təyinatı və hüquqi vəziyyəti

Tərtib etdi:
"DİO-nun inzibati fəaliyyəti"
kafedrasının rəisi, polis polkovniki
V.G.Abişov

Mühazirəyə əlavə və dəyişiklər etmişdir:
kafedranın müəllimi,
polis polkovnik- leytenantı, h.ü.f.d.
Ş.T.Şükürov

Mühazirəyə edilmiş əlavə və dəyişiklər kafedra iclasında müzakirə olunmuş və təsdiq edilmişdir.

Protokol № _____, « _____ » _____ 2016-ci il

Bakı - 2016

MÖVZU № 11. . Daxili işlər orqanlarının informasiya mərkəzlərinin təyinatı və hüquqi vəziyyəti.

P L A N:

1. Daxili işlər orqanlarının informasiya təminatının anlayışı, vəzifələri və onu yerinə yetirən xidmətlərin fəaliyyətinin təşkili.
2. DİN-in Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsinin əsas vəzifə və funksiyaları.
3. Şəhər, rayon polis orqanlarında uçot-qeydiyyat xidməti, uçotların (kartotekaların) aparılması qaydası.

Ə D Ə B İ Y Y A T:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası (12noyabr 1995-ci il).
2. Polis haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (28 oktyabr 1999-cu il).
3. Məlumat azadlığı haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (19 iyun 1998-ci il).
4. Kütləvi informasiya vasitələri haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (7 dekabr 1999-cu il).
5. İnformasiya əldə etmək haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (30 sentyabr 2005-ci il).
6. Şəhər (rayon), nəqliyyatda polis orqanları haqqında Əsasnamə; Şəhər, rayon, nəqliyyatda polis orqanlarının işinin təşkili haqqında Təlimat; Şəhər, rayon, nəqliyyatda polis orqanlarının rəhbərliyi arasında nümunəvi vəzifə bölgüsü (DİN, 13.07.2009-cu il, № 390).
7. www.mia.gov.az. 2015-ci ildə cinayətkarlığa qarşı mübarizənin, ictimai qaydanın qorunmasının və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə respublika daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin nəticələrinə dair təhlil.
8. www.mia.gov.az. 2015-cü ilin 1-ci yarımilliyində cinayətkarlığa qarşı mübarizə və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə respublika daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin nəticələrinə dair təhlil.
9. “DİN-in Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsində formalaşan mərkəzləşdirilmiş uçotların vəziyyətinə dair” Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin 05.003.2013-cü il tarixli S6-001-13 nömrəli sərəncamı.
10. DİO-da analitik işin və planlaşdırmanın təşkili Qaydaları (DİN, 14.V.2002-ci il, № 186).
11. Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsi haqqında Əsasnamə (DİN, 01.07.2008-ci il, № 368)
12. Azərbaycan Respublikasında cinayətlərin vahid uçotunun aparılması qaydaları haqqında və AR DİO-da uçot-qeydiyyat və statistika işləri üzrə əməkdaşların fəaliyyətinin təşkilinə dair Təlimat (Baş Prokurorluq və AR DİN, 16.XII.2005-ci il, № 01/654; № 575).

13. DİN-in Baş İnformasiya Kommunikasiya İdarəsi haqqında Əsasnaməsi (DİN,18.X.2007-ci il, № 566).
14. AR DİN-in Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsinin 2000-2012-ci illər ərzində Azərbaycan Respublikasında cinayətkarlığın Stukturü və dinamikası. Bakı. 2013.
15. Azərbaycan Respublikası daxili işlər orqanlarında veb saytların işinin təşkili qaydalarına dair Təlimat (DİN, 24.12.2009, № 770).
16. DİO-da xüsusi təyinatlı telekommunikasiya şəbəkəsinin qurulması, istismarı və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi işinin təşkili barədə Təlimat (DİN, 08.09.2009, № 517).
17. V. Abışov, A. İsmayılov, H. Eyvazov. DİO-nun inzibati fəaliyyəti. Ümumi hissə. 100 suala 100 cavab. Dərs vəsaiti. Qanun, 2005.
18. V. Abışov, H. Eyvazov. DİO-nun inzibati fəaliyyəti. Ümumi hissə. Sxemlərdə. Dərs vəsaiti. Bakı-Qanun-2006.
19. V. Abışov, H. Eyvazov. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti. Ümumi hissə. Dərslik. Bakı, "Qanun" 2008, 728 səh.
20. V. Abışov, H. Eyvazov. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti. Ümumi hissə. Qısa kurs. Dərs vəsaiti. Bakı, "Qanun" 2008, 296 səh.
21. V. Abışov, H. Eyvazov. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti. Ümumi hissə. Dərslik. Bakı, "Qanun" 2008, 728 səh.

GİRİŞ

Bəşəriyyət tarixinə nəzər salarkən belə bir qanunauyğunluq aşkar olunur ki, hər bir əsr özünəməxsus mühüm inkişaf prosesi ilə, böyük elmi və mədəni əhəmiyyətə malik hadisələrlə xarakterizə olunur. Məsələn, dünya alimləri keçən əsrin ikinci yarısından başlayaraq XX əsri “atom əsri”, “elmi-texniki tərəqqi əsri”, “informasiya partlayışı əsri” adlandırmağa başladılar. XXI əsr isə “informasiya əsri” hesab olunur. Bunun səbəbi informasiyanın cəmiyyətin əsas aparıcı qüvvələrindən birinə çevrilməsi, sənaye cəmiyyətindən informasiya cəmiyyətinə sürətlə keçidlə əlaqədar idi. Alimlər belə bir fikri formalaşdırarkən cəmiyyətdə gedən proseslərin dərin tədqiqinə və onun qanunauyğunluqlarına əsaslanmışlar. Bu baxımdan icra hakimiyyəti orqanlarına aid olan daxili işlər orqanlarında informasiya təminatı göstərilənləri özündə əks etdirməlidir.

2015-ci il ərzində daxili işlər orqanları tərəfindən digər hüquqmühafizə orqanları ilə birlikdə cinayətkarlıqla mübarizə, ictimai asayişin qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmini vəzifələri uğurla icra olunmuş, vətəndaşların qanuni mənafeləri etibarlı şəkildə qorunmuş, respublikada əhalinin hər 100 min nəfərinə düşən cinayətlərin sayının azlığına (277) görə cari ildə də MDB və Şərqi Avropa məkanında ən təhlükəsiz və sabit ölkə mövqeyi qorunaraq kriminogen durum nəzarətdə saxlanılmışdır.

Hesabat dövründə əməliyyat-axtarış və istintaq fəaliyyətinin subyektləri üzrə 26916 (2014-cü illə müqayisədə +9,4%) cinayət qeydə alınmışdır. Onların 87,5 %-i və ya 23545-i daxili işlər və prokurorluq orqanları tərəfindən ibtidai araşdırılması aparılan hüquqazidd əməllər olmuş, açılması isə 82,4% olmuşdur. Bu cinayətlərin 84,2 faizini böyük ictimai təhlükə törətməyən (12588) və az ağır (7243), yalnız 15,8%-ni (3714) ağır və xüsusilə ağır cinayətlər təşkil etmişdir.

Cinayətlərin 19,7%-i (4631) şəxsiyyət əleyhinə, 48,2% (11359) iqtisadi fəaliyyət sahəsində, 28,9% (6803) ictimai təhlükəsizlik və ictimai qayda əleyhinə, 3,2%-i (751) dövlət hakimiyyəti əleyhinə olanlar təşkil etmişdir.

Cinayətlərin strukturunda qəsdən adam öldürmə 7,3% (-16), mənimsəmə və israf etmə 34% (-70), avtonəqliyyatın qaçırılması 26,6% (-89), yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrin istismar qaydalarını pozma 14,8% (-301), o cümlədən ölümlə nəticələnən YHN 22,9% (-175), xuliqanlıq 4,5% (-52) azalmış, dələduzluqlar 37,1% (+991), oğurluqlar 8,1% (+476), o cümlədən mənzillərdən oğurluqlar 13,5% (+257), soyğunçuluq 40,2% (+97), quldurluq 31,9% (+51), hədə-qorxu ilə tələb etmə 42,9% (+24), qaçaqmalçılıq 16,1% (+5), korrupsiya ilə bağlı cinayətlər 18,4% (+34) artmışdır.

Ağır və xüsusilə ağır cinayətlərin 80%, o cümlədən qəsdən adam öldürmələrin 98,2%, hədə-qorxu ilə tələb etmələrin 89,8%, quldurluqların 70,7% açılması təmin edilmiş, habelə keçmiş illərdən bağlı qalmış 344, o cümlədən 93 ağır və xüsusilə ağır cinayət açılmışdır.

Bağlı qalmış 3861 cinayətin 82,2%-ni (3173) az ağır və böyük ictimai təhlükə törətməyən və yalnız 17,8% (688) ağır və xüsusilə ağır növlər təşkil etmiş, onlardan da 60,9% (419) mülkiyyət əleyhinə, 29,1% (200) narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar, 7,8% (54) şəxsiyyət əleyhinə olan cinayətlərdir.

İnsan alverinə qarşı Milli Fəaliyyət Planı əsasında davam etdirilən əməliyyat tədbirləri ilə 109 (+12) cinayət faktı müəyyənləşdirilərək 17 nəfərdən ibarət 8 cinayətkar qrup cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmuş, bu əməllərin qurbanı - 63 (+11) şəxsin cəmiyyətə reintegrasiyası təmin edilmişdir.

İctimai mənəviyyət əleyhinə olan hüquqazidd əməllərlə bağlı 210 (+27), o cümlədən 62 (-17) fahişəliyə cəlb etmə və 134 (+48) əxlaqsız yuvaları saxlama cinayəti aşkarlanaraq 107 nəfər məsuliyyətə cəlb olunmuşdur.

İctimai yerlərdə baş vermiş cinayətlər 2%, yetkinlik yaşına çatmayanların cinayətləri 2,4% azalmışdır. Bütövlükdə respublika üzrə açılması təmin edilmiş 293 qəsdən adam öldürmə və ona cəhdin 52,2%-i (153-çü) ailə-məişət münaqişələri zəminində baş vermişdir.

Hesabat ilində mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı həyata keçirilmiş kompleks əməliyyat-axtarış tədbirləri ilə 2043, o cümlədən 842 ağır və xüsusilə ağır cinayət törətmiş 2637 nəfəri birləşdirən 923 cinayətkar qrup və dəstə zərərsizləşdirilmişdir. Narkotiklərlə əlaqədar 2935 (-3,6%), o cümlədən satış məqsədilə 786 (-1,9%) cinayət aşkar edilərək qeyri-leqal dövriyyədən 804 (+131) kq narkotik vasitə çıxarılmış, qanunsuz kultivasiya edilən 169 (-43) tondan çox çətənə və xaş-xaş kolu aşkarlanaraq məhv edilmişdir. Narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə məşğul olan 169 nəfərdən ibarət 63 cinayətkar qrup yaxalanmış, 95,6 (+19,9) kq narkotik vasitənin qaçaqmalçılıq yolu ilə ölkəyə gətirilməsinin qarşısı alınmışdır. Bu növ cinayət törətmiş 2386 nəfərdən 2126 (89,1%-i) işləməyən və oxumayan, 907 (38%) əvvəllər cinayət törətmiş şəxslər, 33 (1,4%) qadınlar təşkil etmişdir.

İctimai mənəviyyət əleyhinə (92,5%), şəxsiyyət əleyhinə (74,8%), mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərə (76,1%) görə axtarılanların tutulması işində müsbət nəticələr əldə edilmişdir.

Təqsirləndirilən şəxslərin axtarışının nəticələri 1,4% yaxşılaşaraq istintaqdan və məhkəmədən yayınan 2534 nəfər tutulmuşdur. İnterpolun Milli Mərkəzi Bürosu tərəfindən beynəlxalq axtarışda olan 74 nəfərin və bu təşkilata üzv ölkələr tərəfindən axtarılan 31 şəxsin yeri müəyyən olunmuşdur.

Axtarış işinin göstəricisi bütövlükdə 69,1% , itkin düşənlərin tapılması isə 73,5% (887 şəxsdən 652) təşkil etmişdir.

Hüquqa zidd əməl törətmiş 16322 şəxsdən 13392 nəfər məsuliyyətə cəlb edilmiş, onlardan 10320 (77,1%) işləməyən və oxumayan, 2432 (18,2%) əvvəllər məhkum edilmiş, 858 (6,4%) qadın, 416 (3,1%) yetkinlik yaşına çatmayanlar olmuşdur/

Mövzunun əhəmiyyətini Siz bu sahədə əldə etdiyiniz hüquqi biliklərlə gələcək təcrübi fəaliyyətiniz uzlaşdıqda daha dərinə dərk edəcəksiniz.

Ona görə də mövzunun birinci sualında daxili işlər orqanlarının informasiya təminatına anlayış verərək, onun vəzifələrini və bu vəzifələri yerinə yetirən xidmətlərin fəaliyyətinin təşkili haqqında qeyd edəcəyik.

İkinci sualda məlumatların yığılmasını, cəmləşdirilməsini, işlənməsini, mərkəzləşdirilmiş uçotların aparılmasını, eləcə də səlahiyyətlərinə aid olan digər vəzifələri yerinə yetirən DİN-in strukturuna daxil olan Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsi, onun vəzifə funksiyaları haqqında hüquqi biliklər əldə edəcəksiniz.

Cinayət işlərinin başlanması, bu və ya digər cinayətlərin açılması, cinayətkarların cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmələri, cinayət işlərinin (hərəkətləri) faktları barədə ilkin məlumatlar, informasiya sisteminin əsas hissəsi olan və onun funksiyalarının xeyli hissəsini həyata keçirən, şəhər, rayon polis orqanlarında formalaşır. Odur ki, mövzunun üçüncü sualında şəhər, rayon polis orqanlarında uçot-qeydiyyat xidməti, onun təşkili, uçotların (kartotekaların) aparılması qaydaları açıqlanacaq.

İndi də birinci sualın açıqlanmasına keçək.

SUAL 1. Daxili işlər orqanlarının informasiya təminatının anlayışı, vəzifələri və onu yerinə yetirən xidmətlərin fəaliyyətinin təşkili.

Müstəqil Azərbaycanda informasiya cəmiyyətinə keçidin təmin olunması, vahid milli elektron informasiya məkanının formalaşdırılması, elektron hökumətin qurulması və intellektual potensialın inkişafı sayəsində sosial-iqtisadi inkişafın yüksəldilməsi prioritet məsələlərdən birinə çevirməkdədir. Respublikamızda əldə olunan bütün nailiyyətlər informasiya-kommunikasiya texnologiyaları (İKT) sahəsindəki islahatların intensiv inkişafına öz müsbət təsirini göstərməkdədir.

İnformasiya–insanın öz hiss üzvləri vasitəsi ilə təbiətdən və cəmiyyətdən mütaliə prosesi zamanı aldığı məlumatdır. İnsanlar informasiyanı yaratmaq, ötürmək, saxlamaq, istehsal və təkrar istehsal etmək imkanlarına malikdir.

İnformasiya sözü latınca “informatio”, yəni izah etmə, şərh etmə mənasında meydana gəlsə də, öz ilkin mənasını çoxdan dəyişmiş, olduqca mürəkkəb, öyrənilməsinə, sistemləşdirilməsinə böyük ehtiyac duyulan bir prosesə çevrilmişdir.

Müasir dövrümüzdə elmin və texniki tərəqqinin böyük vüsət alması, elmi tədqiqatların nəticələrinin cəmiyyətin həyatına, praktikaya tətbiq edilməsi, texnologiyanın, texniki proseslərin sürətli inkişafı nəticəsində informasiya axınının artımı, köhnəlməsi və səpələnməsi hədsiz dərəcədə çoxalmış və bu informasiya axınının işlənməsi, istehsal edilməsi və onun tələb olunan istiqamətlərə yönəldilməsi insanların imkanları dairəsindən kənara çıxmışdır. Bu proses həm iqtisadi, həm də sosial xarakter daşımağa başlamışdır.

Müstəqillik şəraitində dövlətimiz və xalqımız, alimlərimiz, ziyalılarımız, bütün qəbildən olan mütəxəssislərimiz qarşısında duran mühüm vəzifə müasir Azərbaycan cəmiyyətini informasiyalaşdırmaqdır.

Azərbaycan Respublikasında uğurla davam etdirilən strateji inkişaf kursunun və hərtərəfli islahatların məntiqi nəticəsi olaraq ölkədə dinamik sosial-iqtisadi tərəqqini təmin edən ictimai asayiş və sabitlik 2015-ci ilin birinci yarısında da etibarlı qorunmuşdur. Vətəndaşların və dövlətin qanuni mənafeələrinin cinayətkar qəsdlərdən müdafiəsi sahəsində digər hüquq mühafizə orqanları ilə birgə həyata keçirilən tədbirlərlə respublikada əməliyyat şəraitinə nəzarət bütövlükdə təmin edilmişdir.

Hesabat dövründə əməliyyat-axtarış və istintaq fəaliyyətinin subyektləri üzrə 13533 (2014-cü ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə +1302 və ya +10,6%) cinayət qeydə alınmışdır. Onların 86,9 %-i və ya 11757-i daxili işlər və prokurorluq orqanları tərəfindən ibtidai araşdırılması aparılan hüquqazidd əməllər olmuşdur. Bu cinayətlərin 84,9 faizini böyük ictimai təhlükə törətməyən (3400) və az ağır (6580), yalnız 15,1%-ni (1777) ağır və xüsusilə ağır cinayətlər təşkil etmişdir.

Qeydə alınmış cinayətlərin strukturunda 2325-i (2014-cü ilin 1-ci yarımilliyi ilə müqayisədə 105 və ya 4,7% çox) şəxsiyyət əleyhinə, 5381-i (+456; +9,3%) iqtisadi sahədə törədilən, onlardan 5305-i (+446; +9,2%) mülkiyyət əleyhinə, 3689-u (-1, sabit) ictimai təhlükəsizlik və ictimai qayda əleyhinə, 361-i (-30; -7,7%) dövlət hakimiyyəti əleyhinə olan cinayətlərdir.

Cinayətlərin açılması da yüksək olmaqla 84,3% təşkil etmişdir. Əvvəlki illərdə olduğu kimi əməliyyat-axtarış tədbirləri və prosessual fəaliyyət zərərçəkmiş şəxslərin pozulmuş hüquqlarının bərpasına xidmət etmişdir.

Uğurlu tədbirlərin nəticəsi olaraq, qeyri-aşkar şəraitdə baş vermiş ağır və xüsusilə ağır cinayətlərin açılması yaxşılaşmaqla (+1,1%) 72,1 faizə yüksəlmişdir.

Həyata keçirilən profilaktik tədbirlərlə şəxsiyyət əleyhinə olan cinayətlərin strukturunda qəsdən adam öldürməyə cəhdlər 12,8%(-5, 39-34), qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurmalar 13,7% (-25, 183-158), xuliqanlıqlar 3,2 % (-17, 535-518) azalmışdır.

Analoji tendensiya ictimai təhlükəsizlik və ictimai qayda əleyhinə olan cinayətlərdən, yol-nəqliyyat hadisələrinin sayında 14,1% (-171, 1216-1045), YNH-də həlak olanların sayında 20,5% (-105, 512-407), xəsarət alanların sayında 9,5% (-117, 1234-1117) müşahidə olunur.

Mülkiyyət əleyhinə cinayətlərdən dələduzluq 437 (+34,1%; 1717-1280), oğurluq 29 (+1%;3041-3012), soyğunçuluq 21(+17,1%; 144-123), quldurluq ilə bağlı cinayətlər 18 (+26,5%; 86-68) fakt artmışdır.

Transmilli mütəşəkkil cinayətlərdən olan narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə və insan alverinə qarşı mübarizə sahəsində həyata keçirilən tədbirlər məqsədyönlü olmuşdur.

Narkotiklərlə əlaqədar 1807 cinayət, o cümlədən satışı ilə bağlı 478 fakt müəyyən edilmiş, 77 nəfərdən ibarət 22 cinayətkar qrup zərərsizləşdirilmişdir. Qanunsuz dövriyyədən 432 kiloqrama yaxın narkotik vasitə çıxarılmışdır.

Bu cinayətlərə görə məsuliyyətə cəlb olunmuş 1257 nəfərdən 1115-i (88,7%) əmək qabiliyyətli işləməyən və oxumayan, 466-ı (37,1%) əvvəllər cinayət törətmiş şəxs, 15-i (1,2%) qadınlardır.

İnsan alverinə qarşı ardıcıl şəkildə həyata keçirilən əməliyyat tədbirləri ilə 80 cinayət müəyyən olunmuşdur. Həmin faktlar əsasında başlanmış cinayət işləri üzrə 11 nəfər məhkəmə məsuliyyətinə verilmiş və bu əməllərin qurbanı olmuş 25 şəxsin cəmiyyətə reintegrasiyası təmin edilmişdir.

Görülmüş tədbirlər nəticəsində daxili işlər orqanları tərəfindən keçmiş illərdən bağlı qalmış 217, o cümlədən 53 ağır və xüsusilə ağır cinayətin açılması təmin edilmişdir.

Təqsirləndirilən şəxslərin axtarışı işinin nəticələri 0,4% yaxşılaşaraq istintaqdan və məhkəmələrdən yayınan 1184 nəfər tutulmuşdur. İnterpolun Milli Mərkəzi Bürosu tərəfindən beynəlxalq axtarış verilmiş 50 nəfərin və bu təşkilata üzv ölkələr tərəfindən axtarılan 25 şəxsin yeri müəyyən olunmuşdur. Ümumilikdə, axtarılanların 52,7 faizinin tutulması təmin edilmişdir.

Həyata keçirilmiş kompleks əməliyyat-axtarış tədbirləri ilə ağır və xüsusilə ağır cinayətlər törətmiş 455 nəfərdən ibarət 142 qrup və mütəşəkkil dəstə zərərsizləşdirilmişdir. Qanunsuz olaraq odlu silah saxlama və daşıma ilə bağlı 68 nəfər cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmuşdur.

Törədilmiş əmələ görə cəzanın labüdlüyünün təmini istiqamətində həyata keçirilən davamlı tədbirlərlə müxtəlif cinayətlər törətmiş 6522 nəfər, o cümlədən ağır və xüsusilə ağır cinayətlərə görə 1162 şəxs məhkəmə məsuliyyətinə cəlb edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 50-ci maddəsinə əsasən, hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, əldə etmək, ötürmək, hazırlamaq və yaymaq azadlığı vardır. Konstitusiyanın bu müddəasının həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə bu sahədə yetərincə qanunvericilik və digər normativ aktlar qəbul edilmişdir. Bunlara bariz misal kimi “İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 3 aprel 1998-ci il tarixli Qanununu; “Kütləvi informasiya vasitələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının 7 dekabr 1999-cu il tarixli Qanununu; “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikasının 30 sentyabr 2005-ci il tarixli Qanununu; “Dövlət sirri haqqında” Azərbaycan Respublikasının 7 sentyabr 2004-cü il tarixli Qanununu; “Məlumat toplularının hüquqi qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının 14 sentyabr 2004-cü il tarixli Qanununu; “Məlumat azadlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının 19 iyun 1998-ci il tarixli Qanununu; Elektron imza və elektron sənəd haqqında Azərbaycan Respublikasının 9 mart 2004-cü il tarixli Qanununu; Elektron ticarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının 10 may 2005-ci il tarixli Qanununu və digər normativ aktları göstərmək olar.

“İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa müvafiq olaraq informasiyalaşdırmanın dövlət idarəetmə sistemində mühüm əhəmiyyət kəsb etməsi özünü aydın surətdə ifadə etdirir. “**İnformasiyalaşdırma** informasiya ehtiyatlarının formalaşdırılması, təqdim edilməsi, istifadə olunması əsasında dövlət hakimiyyəti və yerli özünüidarə orqanlarının, təşkilati-hüquqi və mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün müəssisə, idarə və təşkilatların, vətəndaşların informasiya tələbatlarının və bu sahədəki hüquqlarının təmin edilməsinə optimal şəraitin yaradılması üçün təşkilati, sosial-iqtisadi və elmi-texniki prosesdir”.

Həmin Qanuna əsasən informasiya ilə bağlı aşağıdakı anlayışlar da müəyyən edilmişdir:

– **informasiya** yaranma tarixindən, təqdimat formasından və təsnifatından asılı olmayaraq istənilən fəaliyyət nəticəsində yaradılan, yaxud əldə olunan faktlar, rəylər, bilgilər, xəbərlər və ya digər xarakterli məlumatlardır;

– **sənədləşdirilmiş informasiya (sənəd)** – maddi daşıyıcıda mətn, səs və ya təsir formasında qeydə alınan və identifikasiyaya imkan verən istənilən rekvizitli informasiya mənbəyindən, saxlanma yerindən, rəsmi statusundan, mülkiyyət növündən, mənsub olduğu təşkilat tərəfindən yaradılıb və ya yaradılmadığından asılı olmayaraq sənədləşdirilmiş informasiyadır;

– **açıq informasiya** – əldə olunması, işlənməsi, verilməsi və ya istifadəsi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə məhdudlaşdırılmayan və ümumi istifadə üçün təyin olunmuş sənədləşdirilmiş informasiyadır;

– **konfidensial informasiya** – vətəndaşların, mülkiyyət növündən asılı olmayaraq yaradılmış idarə, müəssisə və təşkilatların, digər hüquqi şəxslərin qanuni maraqlarının qorunması məqsədi ilə əldə olunmasına məhdudiyyət qoyulan peşə (həkim, vəkil, notariat), kommersiya, istintaq və məhkəmə sirləri, habelə fərdi məlumatlardır;

– **informasiya prosesləri** – informasiyanın yaradılması, yığılması, işlənməsi, saxlanması, axtarışı və yayılmasıdır.

Qeyd etdiyimiz kimi icra hakimiyyəti orqanları sisteminə daxil olan daxili işlər orqanlarının idarə edilməsinin funksiyaları ümumi, xüsusi (əsas) və təminədiçi funksiyalara bölünür. Daxili işlər orqanlarının idarə edilməsinin informasiya təminatı bu sistemin əsas təminədiçi funksiyalarından biridir.

Daxili işlər orqanlarında informasiyanın verilməsi, ötürülməsi, saxlanması və uçot-qeydiyyat işini həyata keçirən xidmətlər göstərilənlərə əsasən Azərbaycan Respublikasının qanunları və DİN-in normativ-hüquqi aktları əsasında bu sahə üzrə qarşıya qoyulmuş vəzifə və funksiyaları yerinə yetirirlər.

Beləliklə, **daxili işlər orqanlarının informasiya təminatı** dedikdə, daxili işlər orqanlarının xidmət və hissələrinə həvalə edilmiş vəzifə və funksiyaların həyata keçirilməsi üçün zəruri olan və müəyyən tələblərə cavab verən məlumatların bu orqanlara təqdim edilməsinə yönəldilmiş idarəetmə subyektlərinin fəaliyyəti başa düşülür.

Anlayışa uyğun olaraq daxili işlər orqanları sisteminin informasiya təminatının əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

– DİO-nun fəaliyyəti üçün zəruri olan informasiyaların növlərinin və həcmnin, eləcə də onların sistemə təqdim edilmə formalarının və daxil olma müddətinin müəyyən edilməsi;

– DİO sisteminin bütün xidmət və hissələrinin öz aralarında və xarici mühit obyektləri ilə qarşılıqlı informasiya mübadiləsinin təmin edilməsi;

– DİO-nun xidmət və hissələrinin səmərəli fəaliyyət göstərmələri üçün zəruri olan və sistemə daxil olmuş ilkin informasiyaların forma və növlərə emal edilməsi (sistemləşdirilməsi, ümumiləşdirilməsi və s.);

– daxil olmuş və emal edilmiş informasiyaların DİO-nun xidmət və hissələri arasında, onların yerinə yetirdikləri funksiyalara və konkret həll etdikləri vəzifələrə uyğun olaraq bölünməsi;

– daxil olmuş informasiyaların saxlanılmasının təmin edilməsi, onların DİO sisteminin xidmət və hissələrinin, həmçinin xarici mühitin müvafiq obyektlərinin (orqanlarının) sorğularına görə vaxtında və məqsədyönlü axtarılması və verilməsi;

– informasiyaların toplanması, emal edilməsi, saxlanması və verilməsi proseslərinin sürətləndirilməsi və onların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması məqsədilə texniki vasitələrin tətbiqi.

Daxili işlər orqanları sistemində informasiya təminatının əsas vəzifələri daxili işlər orqanlarında xüsusi təşkil edilmiş xidməti sahələr tərəfindən yerinə yetirilir. Onlara aiddir:

– Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi səviyyəsində – Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsi (BƏSİİ);

– Naxçıvan MR Daxili İşlər Nazirliyi səviyyəsində – Naxçıvan MR DİN-in İnformasiya Şöbəsi;

– Bakı şəhər Baş Polis İdarəsi səviyyəsində – İnformasiya şöbəsi;

– Nəqliyyatda Baş Polis İdarəsi səviyyəsində – informasiya bölməsi;

– şəhər, rayon, xətt polis orqanları səviyyəsində – uçot-qeydiyyat üzrə qruplar.

DİO-da informasiya təminatının təmin və təchizatında DİN-in Baş İnformasiya Kommunikasiya İdarəsinin rolu da böyükdür. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 iyun 2007-ci il tarixli 602 nömrəli Fərmanına əsasən DİN-in Əməliyyat-Rabitə İdarəsinin bazasında DİN-in Baş İnformasiya Kommunikasiya İdarəsi yaradılmışdır. DİN-in 18 oktyabr 2007-ci il tarixli 566 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş Əsasnaməyə görə, Baş İdarə DİO-da rabitə sisteminin və vasitələrinin yaradılması, inkişaf etdirilməsi, təkmilləşdirilməsi, məlumat təhlükəsizliyinin təmin olunması, onların xüsusi texnika, rabitə vasitələri ilə təchizatı sahəsində müvafiq normativ-hüquqi aktlar ilə müəyyən edilmiş səlahiyyətləri həyata keçirən DİN-in mərkəzi aparatının müstəqil struktur hissəsidir.

Baş İdarə yeni texnologiyaların tətbiqi; radio-rabitə; rabitə şəbəkələrinin təşkili, istismarı və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi; əməliyyat-rabitə qovşaqlarının işinin təşkili; rabitə avadanlıqlarının istismarı, təmiri, onlara texniki xidmət göstərilməsi və təchizatı, habelə xüsusi rabitə işinin təşkili sahələrində funksiyaları həyata keçirir.

DİO sistemində təşkilati-inspektor xidməti orqanda əməliyyat-xidməti fəaliyyətə nəzarət sistemini işləyib hazırlayır, icra və uçot-qeydiyyat intizamının vəziyyətini təhlil edir, onun möhkəmləndirilməsi üzrə tədbirlər həyata keçirir. Cinayət və hadisələr haqqında əməliyyat məlumatlarının toplanması, hazırlanması və təqdim edilməsi daxili işlər orqanlarının, hissələrinin məsul növbətçisi tərəfindən həyata keçirilərək rəhbərliyə və DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə məruzə edilir.

Beləliklə, suala yekun olaraq göstəririk ki, informasiyalaşdırma cəmiyyət üzvlərinin, dövlət idarə orqanlarının, yerli özünüidarə orqanlarının, cəmiyyətin bütün sosial strukturlarının, ictimai təşkilatların informasiya ehtiyatlarını formalaşdırmaq və ondan istifadə etmək əsasında informasiya tələbatını ödəmək üçün optimal şərait yaradan, həmçinin bu sahədə vətəndaşların hüququnu həyata keçirən təşkil edən sosial-iqtisadi və elmi-texniki prosesdir. Daxili işlər orqanlarının idarəedilməsinin informasiya təminatı isə əsas təminədiçi funksiyalar sistemindən biridir.

DİO sistemini əməliyyat, statistika, arxiv və digər informasiyalarla təmin edilməsində Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsi əsas yer tutur. İndi də “DİN-in Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsinin əsas vəzifə və funksiyaları” adlı sualın açıqlanmasına keçək.

SUAL 2. DİN-in Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsinin əsas vəzifə və funksiyaları

“DİN-in Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsində formalaşan mərkəzləşdirilmiş uçotların vəziyyətinə dair” Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin 05.003.2013-cü il tarixli S6-001-13 nömrəli sərəncamı ilə 2012-ci il ərzində DİN-in BƏSSİİ –nin əməliyyat-sorğu, axtarış və kriminal yönümlü uçotlarının formalaşması və istifadəsi zamanı polis orqanları tərəfindən yol verilmiş nöqsanlara dair icmal-arayış qəbuk edilmişdir. İcmal-arayışda cinayətlərin açılmasına, qarşısının alınmasına, cinayət törətmiş və axtarışda olan şəxslərin tutulmasına (müəyyən edilməsinə), onların şəxsiyyətinin müəyyənləşdirilməsinə xidmət edən mərkəzləşdirilmiş əməliyyat-sorğu, axtarış, kriminal və digər uçotlarının təkmilləşdirilməsi, onların informasiya həcminin genişləndirilməsi, tamlığının, dolğunluğunun təmin edilməsi istiqamətində DİN BƏSSİİ-də ardıcıl və məqsədyönlü işlər görülür.

Bu istiqamətdə son vaxtlar DİO-da nəzərəçarparacaq dərəcədə dönüş yaradılmış, bir çox ərazi polis orqanları DİN BƏSSİİ-nin uçotlarından səmərəli istifadə etmiş və onların formalaşması üçün zəruri tədbirlər görmüşlər.

2012-ci ildə mərkəzləşdirilmiş əməliyyat-sorğu, axtarış, kriminal və digər profilaktik uçotların köməyi ilə axtarışda 613 şəxs tutulmuş və ya yeri müəyyən edilmiş, 17 nəfərin özgə soyad altında yaşaması, 3 naməlum meyitin şəxsiyyəti, 73 axtarış elan edilmiş şəxsin istintaq təcridxanasında və ya cəzaçəkmə müəssisələrində olması müəyyən edilmiş, 8 avtonəqliyyat vasitəsinin və 7 odlu silahın axtarışda olması aşkarlanmışdır.

Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsi Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin müstəqil, ixtisaslaşdırılmış informasiya strukturudur.

Baş İdarənin və ştat cədvəli Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Naziri tərəfindən təsdiq edilir.

Baş İdarənin rəisi, rəis müavinləri, böyük, orta, sırayı və kiçik rəis heyətindən olan əməkdaşları, habelə mülki işçiləri DİN-in müvafiq əmri ilə müəyyən edilmiş qaydada vəzifəyə təyin olunur və vəzifədən azad edirlər.

Baş İdarənin strukturuna daxildir: əməliyyat-sorğu və kriminal məlumatlar mərkəzi (idarə səlahiyyətli, tərkibində olan əməliyyat-sorğu və kriminal məlumatlar şöbələri), informasiya texnologiyaları və sistemləri üzrə mərkəz (idarə səlahiyyətli, tərkibində proqramlaşdırma, məlumatların işlənilib hazırlanması, milli avtomatlaşdırılmış pasport sisteminin (MAPS) fəaliyyətinin təmini, habelə texniki xidmət və proqram-texniki vasitələrin müşayiəti şöbələri), statistika şöbəsi, arxiv-uçot şöbəsi, uçot-qeydiyyat intizamına nəzarət bölməsi, təşkilati-analitik qrup və katiblik.

Baş İdarə öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını və qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını, Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələri, DİN-in normativ aktlarını və Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin 1 iyul 2008-ci il tarixli 368-li № əmri ilə təsdiqlənmiş Əsasnaməni rəhbər tutur.

Baş İdarə fəaliyyətini Nazirliyin əsas təşkilati tədbirlər və özünün iş planları əsasında mərkəzi aparatın ayrı-ayrı xidmət sahələri ilə qarşılıqlı əlaqədə həyata keçirir.

Baş İdarədə kargüzarlıq işi və məxfilik rejiminin təmin olunması Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada aparılır.

Baş İdarə üzərində Azərbaycan Respublikasının dövlət gerbinin təsviri və öz adı tam həkk olunmuş möhürə, habelə müvafiq ştamlara malikdir.

Baş İdarənin əsas vəzifələri

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada Baş İdarə aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirir:

1. Cinayət-hüquqi məlumatların əldə edilməsini, mübadiləsinin təşkilini, informasiya bazalarında cəmlənməsini və emalını həyata keçirir.

2. Cinayətlərin, cinayət törətmiş şəxslərin, əməliyyat-sorğu, axtarış, kriminal yönümlü məlumatların uçotlarını mərkəzləşdirilmiş qaydada formalaşdırır və aparır.

3 Daxili olan məlumatlar və aparılan uçotlar əsasında dövlət və təşkilatdaxili hesabatlar hazırlayır.

4. Nazirliyin rəhbərliyini, xidmət sahələrini, ərazi orqanlarını, eləcə də dövlət qanunvericilik, icra və hüquq-mühafizə orqanlarını əməliyyat-sorğu, axtarış, kriminal, statistik, analitik, arxiv informasiyaları ilə təmin edir.

5. Cinayətlərin profilaktikası və açılması prosesində informasiya təminatını həyata keçirir.

6. Qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada fiziki və hüquqi şəxslərin müraciətlərinə baxır.

7. Uçot-qeydiyyat fəaliyyətini və informasiya texnologiyaları sahəsini tənzimləyən normativ-hüquqi sənədlərin layihələrini hazırlayır və hesabat formalarını tərtib edir.

8. DİO-da və uçot subyektlərində uçot-qeydiyyat və statistika işinin təkmilləşdirilməsinə metodiki köməklik göstərir.

9. Məlumatların emalında texniki və riyazi-proqram vasitələrinin tətbiq olunmasını və işlənməsini təmin edir, bu yönümdə ixtisaslaşdırılmış proqram-texniki komplekslərin yaradılmasını və istismarını təşkil edir, DİN sistemində informasiya təminatının təkmilləşdirilməsini, yeni texnologiyaların tətbiqi üçün təşkilati və əməli tədbirlər görür.

10. “Giriş-çıxış və qeydiyyat” idarələrarası avtomatlaşdırılmış məlumat-axtarış sisteminin aidiyyəti dövlət orqanları tərəfindən əlaqələndirilmiş qaydada istifadəsini təmin edir.

11. DİN sistemində arxiv işini təşkil edir, Nazirliyin mərkəzi aparatının xidmət sahələrinin, həmçinin daxili işlər orqanlarının arxiv sənədlərini qəbul edir, qeydiyyata alır, uçotunu aparır və saxlanılmasını təmin edir.

12. Baş İdarənin səlahiyyətinə aid edilən mərkəzləşdirilmiş uçotlar üzrə digər dövlətlərin müvafiq informasiya qurumları ilə qarşılıqlı əlaqəni, informasiya mübadiləsinə həyata keçirir.

Baş İdarənin funksiyaları

. Baş İdarə ona verilmiş səlahiyyətlər çərçivəsində aşağıdakı funksiyaları həyata keçirir:

1. Respublikada cinayətlərin vahid uçotunu aparır.
2. Cinayət törətmiş, məhkum olunmuş şəxslərin mərkəzləşdirilmiş uçotunu aparır.
3. Təqsirləndirilən, itkin düşmüş və mülki-hüquqi öhdəliklərin icrasından yayınan şəxslərin və naməlum meyitlərin mərkəzləşdirilmiş uçotunu aparır.
4. Cinayət törətməkdə şübhəli bilinən, təqsirləndirilən və ya məhkum olunmuş, inzibati qaydada həbs edilmiş, müəyyən olunmuş qaydalara əsasən Azərbaycan Respublikası ərazisindən çıxarılmış əcnəbilərin, vətəndaşlığı olmayan və digər şəxslərin, naməlum meyitlərin əl-barmaq izlərinin mərkəzləşdirilmiş uçotunu aparır.
5. Oğurlanmış, itirilmiş və aşkar edilmiş odlu silahların (döyüş sursatlarının), axtarışda olan nəqliyyat vasitələrinin, oğurlanmış və müsadirə edilmiş sənəd və nömrəli əşyaların mərkəzləşdirilmiş uçotunu aparır.
6. DİO-da əməliyyat-qeydiyyat işlərinin mərkəzləşdirilmiş uçotunu aparır.
7. Respublikada cinayətkarlığın, onunla mübarizə işinin, təqsirləndirilən, itkin düşmüş, mülki-hüquqi öhdəliklərin icrasından yayınan şəxslərin axtarışının vəziyyətinə dair və digər dövlət, təşkilatdaxili hesabatlar hazırlayaraq aidiyyəti orqanlara göndərilməsini təmin edir.
8. Azərbaycan Respublikasının hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən axtarışda elan edilmiş şəxslərin, odlu silahların, nəqliyyat vasitələrinin və digər nömrəli əşyaların müəyyən olunmuş qaydalar əsasında Rusiya Federasiyasının DİN-in Baş İnformasiya Analitik Mərkəzinin nəzdində olan Dövlətlərarası Məlumat Bankında mərkəzləşdirilmiş uçota qoyulmasını və çıxarılmasını təmin edir.
9. DİO-da törədilmiş və ya hazırlanan cinayətlər haqqında məlumatlara baxılması zamanı uçot-qeydiyyat intizamına riayət olunmasına nəzarəti həyata keçirir.
10. DİO-da uçot-qeydiyyat və statistika aparatlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinə nəzarət edir.
11. Əmr, təlimat və göstəriş layihələri, hesabatlar, analitik materiallar, bülletenlər, statistik toplular, ictimai-arayışlar, informasiya və informasiya texnologiyaları sahəsində hazırlanan normativ hüquqi və texniki sənədlərin layihələrinin hazırlanmasında iştirak edir, rəy və təkliflər verir.
12. Müəyyən edilmiş qaydalara uyğun olaraq fiziki və hüquqi şəxslərin müraciətləri əsasında sorğu, kriminal, statistik, arxiv və digər yönümlü məlumatlar (arayışlar) verir.
13. DİO-nun fəaliyyəti nəticəsində toplanmış sənəd və işlərin Baş İdarənin arxiv-uçot şöbəsinə vaxtında göndərilməsinə nəzarət edir, təhvil verilən sənədlərin qəbulunu, qeydiyyatata alınmasını və fondlar üzrə lazımi qaydada saxlanılmasını təmin edir, müvafiq sorğular əsasında tələb olunan işlərin, arayışların, eləcə də sənədlərin surətlərini verir, DİN-in xidmət sahələrində, ərazi orqanlarında sənədlərin saxlanılma müddəti və yerini müəyyən edir, onların məhv edilməsinin əsaslarına və illik işlər nomenklaturasının düzgün aparılmasına nəzarət edir.
14. DİN sistemində istismar olunan proqram vasitələrinin və informasiya bazalarının idarəetmə sistemlərinin fondunu yaradır və vahid reyestrini aparır.

15. Nazirliyin baş idarə, idarə və şöbələri, ərazi orqanlarında avtomatlaşdırılmış informasiya və idarəetmə sistemlərinin tətbiqi və proqram-texniki avadanlıqların sifarişi ilə bağlı rəy verir.

16. Məlumatların emalı, ötürülməsi və verilməsi üzrə avtomatlaşdırılmış sistemlərin inkişaf etdirilməsi və təkmilləşdirilməsini həyata keçirir, xidmət sahələrində yaradılan lokal hesablama şəbəkələrinin Baş İdarənin vahid hesablama şəbəkəsinə inteqrasiyasını təmin edir, informasiya mübadiləsinin aparılmasına proqram-texniki nəzarəti həyata keçirir.

17. DİN-də istismar olunan avtomatlaşdırılmış məlumat-axtarış sistemlərinin ("Giriş-çıxış və qeydiyyat" İAMAS, "Məlumat Portalı" və digər sistemlərin) fasiləsiz fəaliyyətini təmin edir, bu sistemlərdə işləyən əməkdaşların peşə hazırlığının artırılması üçün müvafiq kurslar təşkil edir və treninqlər keçirir.

Baş İdarə rəisinin hüquq və vəzifələri

1. Baş İdarənin fəaliyyətinə ümumi rəhbərliyi həyata keçirir, işin təşkilinə, xidməti və icra intizamına riayət edilməsinə, əməkdaşların üzərlərinə düşən vəzifələri lazımı qaydada yerinə yetirmələrinə, şəxsi heyətin peşə hazırlığının artırılmasına görə şəxsən məsuliyyət daşıyır.

2. Baş İdarənin fəaliyyətinin prioritet istiqamətlərini müəyyənləşdirir.

3. Baş İdarə əməkdaşlarının funksional vəzifələrini təsdiq edir, müavinlər arasında vəzifə bölgüsünü aparır.

4. Baş İdarənin mərkəz, müstəqil şöbə və bölmələrinin iş planlarını təsdiq edir.

5. Məxfilik rejiminə riayət olunmasına nəzarət edir.

6. Baş İdarədə yaradılmış komissiyaların işinin nəticələri ilə tanış olaraq, tərtib olunan aktları təsdiq edir.

7. DİN sistemində cinayət statistikasını və uçot-qeydiyyat fəaliyyətinin təşkili, bu sahələrin təkmilləşdirilməsi barədə nazirliyin rəhbərliyinə təkliflər verir.

8. Baş İdarənin əməkdaşlarının vəzifəyə təyin edilməsi, tutduğu vəzifədən azad olunması, yerlərinin dəyişdirilməsinə dair DİN-in rəhbərliyi qarşısında vəsatət qaldırır, onların attestasiyasını keçirir və xüsusi rütbələrə təqdim edir.

9. Müvafiq qaydada Baş İdarənin əməkdaşlarını məzuniyyətə buraxır, xidməti ezamiyyətə göndərir və ayrılmış maliyyə fondu həcmində onlara maddi yardımın göstərilməsini üçün təkliflər verir.

10. Müəyyən edilmiş qaydada əməkdaşlar barəsində həvəsləndirmə və intizam tənbehi tədbirlərini tətbiq edir.

11. Katibliyin fəaliyyətini təşkil edir və onun işinə nəzarəti həyata keçirir.

AR DİN-in Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsinin 2000-2012-ci illər ərzində Azərbaycan Respublikasında cinayətkarlığın Stukturu və dinamikası göstərilən sənədində hər il üzrə Respublikada qeydiyyatla alınmış cinayətlərin cədvəli, hər ildə müəyyən edilmiş, cinayət törətmiş şəxslərin sosial kriminoloji xarakteristikası, Azərbaycan Respublikasında cinayətkarlığın dinamikası, hər il üzrə MDB üzv olan dövlətlərində qeydə alınmış cinayətlər haqqında məlumatlar daxil edilmişdir. Məlumat üçün qeyd etmək istərdim ki, Respublikada qeydiyyatla alınmış cinayətlərin cədvəlinə əsasən 21897-cinayət qeydiyyatla alınıb, 18806-onlardan acılıb, 3014-bağlı qalıb, acılma faizi isə 86,2 % təşkil edir. Azərbaycan

Respublikasında cinayətkarlığın dinamikasına diqqət yetirsək 2011-ci(24263) illə müqayisədə 2012-ci ildə 2386 azalma müşahidə olunub,hansı ki faiz baxımından 9,8% azalmışdır.

Beləliklə, **ikinci suala nəticə** olaraq göstəririk ki, Baş Əməliyyat və Statistika İnformasiya İdarəsi DİN-in struktur hissəsi olaraq həm cinayət statistikasını, həm də əməliyyat-axtarış fəaliyyəti məsələləri üzrə müvafiq informasiyaların toplanmasını, işlənməsini, saxlanmasını və verilməsini təmin edir.

SUAL 3. Şəhər, rayon polis orqanlarında uçot-qeydiyyat xidməti, uçotların (kartotekaların) aparılması qaydası

“Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən polisin vəzifələrindən biri də cinayətlərin qeydiyyatını və uçotunu aparmaqdır.

DİN-n 13.07.2009-cu il tarixli 390 №-li əmri ilə təsdiq edilmiş «Şəhər, rayon, Nəqliyyatda PO işinin təşkili haqqında» Təlimatın 3.1 bəndinə əsasən polis orqanlarında cinayətlər, inzibati xətlər və hadisələr barədə informasiyaların və digər məlumatların toplanılması və sistemləşdirilməsi növbətçi hissə, ümumiləşdirilməsi və təhlili – təşkilati-inspektor xidməti, xüsusi informasiyalar isə müvafiq əməliyyat xidmətləri tərəfindən həyata keçirilir və aşağıdakıları əhatə edir:

- cinayətlər, inzibati xətlər barədə, habelə ictimai təhlükəsizlik, vətəndaşların hüquq və azadlıqları üçün təhlükə doğuran hadisələr haqqında informasiyaların fasiləsiz olaraq toplanması, ümumiləşdirilməsi və təhlili əsasında qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş tədbirlərin görülməsini, eləcə də tabelikdəki orqanların perspektiv vəzifələrinin müəyyən edilməsini;

- informasiyaların vaxtında və keyfiyyətli toplanılmasına, müəyyən olunmuş qaydada tabelik üzrə yuxarı polis orqanına və DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə çatdırılmasına görə məsul şəxslərin müəyyən edilməsini;

- əməliyyat, istintaq, təhqiqat və uçot-qeydiyyat işçiləri tərəfindən məlumatların, ilkin uçot sənədlərinin DİN-in BƏSİİ-yə təqdim olunmasını;

- informasiyaların toplanma müddətlərinin sutkalıq, on günlük, aylıq, rüblük, yarımillik, 9 aylıq və illik müəyyən edilməsini.

BƏSİİ-dən fərqli olaraq Bakı BPI-nin uçot şöbəsi və Nəqliyyatda BPI-nin uçot bölməsi yalnız statistik informasiyaların işlənməsi üzrə fəaliyyəti həyata keçirirlər.

Bu orqanların əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

- başlanmış cinayət işləri üzrə uçot sənədlərini toplanması və işlənməsi;

- statistik hesabatların alınması və onların müəyyən edilmiş müddətlərdə DİN-in BƏSİİ-nə və digər müvafiq orqanlara verilməsi;

- baş polis idarələrinin və tabe polis orqanlarının rəhbərliyinin cinayətkarlığın vəziyyəti barədə məlumatlarla təmin edilməsi;

- təqdim edilmiş uçot sənədlərinin düzgünlüyü və dolğunluğu, onların vaxtında uçot bölmələrinə göndərilməsi məsələləri ilə bağlı uçot-qeydiyyat işləri üzrə inspektorların işinə nəzarəti və metodiki rəhbərliyin həyata keçirilməsi.

Göründüyü kimi həm DİN-in BƏSİİ, həm də Bakı və Nəqliyyatda BPI səviyyələrində başlıca olaraq cinayətkarlığın vəziyyəti barədə məlumatların ümumiləşdirilməsi baş verir.

Cinayət işlərinin başlanması, bu və ya digər cinayətlərin açılması, cinayətkarların cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmələri, cinayət işlərinin (hərəkətləri) faktları barədə ilkin məlumatlar, informasiya sisteminin əsas hissəsi olan və onun funksiyalarının xeyli hissəsini həyata keçirən, şəhər, rayon, polis orqanlarında formalaşır.

DİN-in müvafiq əmri ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası daxili işlər orqanlarında uçot-qeydiyyat və statistika işləri üzrə əməkdaşların fəaliyyətinin təşkilinə dair” Təlimata əsasən, uçot-qeydiyyat və statistika işləri üzrə əməkdaşlar (uçot işçisi) öz fəaliyyətində AR Cinayət və Cinayət-Prosessual qanunvericiliyini rəhbər tutaraq, uçot-qeydiyyat işini Baş Prokurorluğun və DİN-in birgə əmrləri, göstərişləri və digər normativ aktlarının tələblərinə riayət etməklə qururlar.

Uçot işçisi statistik informasiya, əməliyyat və axtarış massivlərinin qurulması üçün göndərilən əməliyyat-axtarış və profilaktiki-nəzarət fəaliyyətinin nəticələrinə dair ilkin məlumatların tamlığına, dolğunluğuna və düzgünlüyünə görə şəxsən məsuliyyət daşıyır.

Uçot işçisi “Cinayətlərin və onları törətmiş şəxslərin vahid qeydiyyat jurnalı”nı aparır; başlanmış cinayət işlərinə növbəti nömrələrin ardıcılıqla verilməsini təmin edir; kartoçkalarda əməliyyat uçotları üzrə məlumatların qeydiyyatının aparılması üçün müvafiq tədbirlər görür; statistik kartoçkaları, “Cinayətlərin və onları törətmiş şəxslərin vahid qeydiyyatı jurnalı”nda qeydiyyata aldıqdan sonra, mərkəzləşdirilmiş qeydiyyata qoyulması üçün 24 saatdan gec olmayaraq aidiyyəti üzrə müvafiq olaraq DİN-in BƏSİİ-nə, Naxçıvan MR DİN-in, Bakı şəhəri və Nəqliyyatda BPI-in statistika aparatlarına göndərilməsini təmin edir; Təlimatla müəyyən edilmiş digər vəzifələri yerinə yetirir.

Cinayətlərin vahid uçotu AR Baş Prokurorluğunun 16.XII.2005-ci il tarixli 01/654 nömrəli və AR DİN-in 16.XII.2005-ci il tarixli 575 nömrəli əmrləri ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında cinayətlərin vahid uçotunun aparılması qaydaları haqqında Təlimat”a əsasən, respublika ərazisində baş vermiş cinayətlər və onları törətmiş şəxslər barəsində başlanmış cinayət işlərinin istintaq aidiyyətindən asılı olmayaraq mərkəzləşdirilmiş qaydada qeydiyyata alınır və uçotu aparılır.

Cinayətlərin vahid uçotu respublika ərazisində törədilmiş və ya hazırlanan cinayətlərin və onları törətmiş şəxslərin mərkəzləşdirilmiş qaydada qeydiyyata alınmasından və uçotunun aparılmasından ibarətdir.

Cinayətlərin vahid uçot qaydaları prokurorluq, polis, ədliyyə, vergi, fəvqəladə hallar, dövlət gömrük komitəsi və dövlət sərhəd xidməti orqanlarına şamil edilir. Bu orqanların icraatında olan törədilmiş və hazırlanan cinayətlər barədə toplanmış materiallar və cinayət işləri üzrə **cinayətlərin vahid uçotu Daxili İşlər Nazirliyinin Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsi (BƏSİİ) tərəfindən aparılır.**

Uçot işi aşkar edilmiş cinayətlərə (forma №1), onları törətmiş şəxslərə (forma №2) və cinayət işlərinin hərəkətinə dair (forma №3) tərtib edilən statistik kartoçkaların, habelə işə məhkəmə baxışının nəticələri haqqında olan arayışların (forma №6) və ya hökmlərin (qərarların) surətlərinin müvafiq statistika aparatlarına təqdim edilməsi əsasında həyata keçirilir.

Cinayət törətmiş bütün şəxslər barəsində məlumatların DİN-in BƏSİİ-nin Əməliyyat-sorğu şöbəsində yerləşdirilməsi üçün bu şəxslərin hər birinə dair soyad kartoçkası (Təlimata 7 nömrəli əlavə) tərtib edilir.

Cinayət işləri, bəraət verməyən əsaslarla həll edilən materiallar, eləcə də böyük ictimai təhlükə törətməyən bəzi aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək

sadələşdirilmiş icraat materialları, cinayətlər və onları törətmiş şəxslər barədə olan statistik kartoçkalar iş üzrə müvafiq qərar qəbul edildikdən dərhal sonra doldurulur. Uçot sənədləri doldurulan zaman kartoçkalarda əks etdirilən müvafiq göstəricilər iş üzrə olan materiallara uyğun olmalı, faktiki vəziyyəti tam əks etdirməlidir. Kartoçkaya əlavələrin və düzəlişlərin edilməsinə yol verilmir. Yazılar aydın və qısaldılmadan, cinayət törətmiş şəxsin adı və soyadı çap hərfləri ilə yazılmalıdır. Uçot sənədlərini imza edənin soyadı da aydın və tam göstərilməlidir.

Uçot-qeydiyyat kartoçkalarının hər bir bölməsi onu dolduran müvafiq şəxs tərəfindən imzalanır.

Müstəntiq (təhqiqatçı) tərəfindən doldurulmuş və imzalanmış kartoçkalar müvafiq rayon prokuroru və ya onun müavini, hərbi prokuror və ya onun müavini, yuxarı prokurorluq orqanlarında isə müvafiq istintaq idarə və şöbələrin rəhbərləri tərəfindən imzalanmalıdır. Bu məqsədlə müstəntiqlər (təhqiqatçılar) kartoçkaları doldurduqdan və imzaladıqdan sonra onları cinayət işi (material) ilə birlikdə müvafiq prokurora təqdim etməlidirlər. Prokurorlar uçot sənədlərini imzalayan zaman oradakı məlumatların cinayət işinə (materiallara) uyğunluğunu diqqətlə yoxlamalı, cinayət əlaməti olmayan əməllərin uçota alınmasına yol verməməli, habelə cinayətlərin tövsifi, onların açılması üzrə məlumatların təhrif edilməsinin qarşısını almalı, cinayət işində keçən hər bir cinayətə dair statistik kartoçkaların tərtib edilməsini təmin etməlidirlər.

Statistik kartoçkaları prokuror imzaladıqdan sonra müstəntiq və ya təhqiqatçı tərəfindən dərhal müvafiq polis orqanının və ya hərbi prokurorluğun uçot-qeydiyyat və statistika işləri üzrə əməkdaşına təhvil verilir.

Statistik kartoçkalar qeydiyyat jurnalında əks etdirildikdən sonra, mərkəzləşdirilmiş qeydiyyata qoyulması üçün 24 saatdan gec olmayaraq aidiyyəti üzrə Naxçıvan MR DİN-in, Bakı şəhəri BPI-nin, Nəqliyyatda BPI-nin statistika aparatlarına və ya bilavasitə Azərbaycan Respublikası DİN-in BƏSİİ-yə göndərilir.

Kartoçkaların uçota alınmasının təxirə salınması və ya onların əsassız olaraq uçotdan çıxarılmasına icazə verilmir. Uçot sənədinin düzgün tərtib edilməməsi səbəbindən onun qeydiyyata alınmasının mümkün olmadığı halda geri qaytarılmasına yol verilir.

Kartoçkanın uçotunu ləğv etməyə yalnız ona imza edən və ya yuxarı prokurorun səlahiyyəti vardır.

Ərazi orqanlarında qeydiyyatdan keçmiş və istintaq aidiyyətinə görə hərbi prokurorluq və ya MTN-ə verilən cinayət işləri ərazi orqanlarında uçotdan çıxarılır və müvafiq olaraq hərbi prokurorluqda və ya MTN-də uçota alınır.

Cinayət işlərinin qeydiyyatı üçün Azərbaycan Respublikası DİN-in bƏSİİ 3 ildən bir Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna, Naxçıvan MR Prokurorluğuna, DİN-ə, bütün rayon, şəhər prokurorluq, ərazi və nəqliyyat polis orqanlarına, eləcə də ədliyyə, vergilər və fəvqəladə hallar nazirliklərinə, dövlət gömrük komitəsinə və dövlət sərəhəd xidmətinə zəruri sayda qeydiyyat nömrələri verir.

Polis orqanlarının müstəntiqləri (təhqiqatçıları) cinayət işini başlayarkən növbəti nömrəni müvafiq polis orqanının uçot işçisindən, prokurorluğun, ədliyyə, vergilər, fəvqəladə hallar nazirliklərinin, dövlət gömrük komitəsinin və dövlət

sərhəd xidmətinin müstəntiqləri isə bu nömrəni müvafiq qərarın surətini təqdim etməklə həmin orqanların uçot işçisindən alırlar.

Cinayətlərin uçotu onların baş vermə vaxtından və bu cinayətləri törətmiş şəxslərin müəyyən edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq hər bir hesabat dövründə müstəntiqlər və təhqiqatçılar tərəfindən tərtib edilmiş forma №1 əsasında aparılır.

Aşkar edilmiş cinayətlər üzrə forma №1 kartoçkaları cinayət işi başlandıqdan, materialının yekun protokolu CPM-nin 297.0.2 maddəsinə əsasən prokuror tərəfindən təsdiq edilib məhkəməyə göndərildikdən, sadələşdirilmiş icraat materialı bəraətverməyən əsaslarla xitam edildikdən, eləcə də cinayət işinin başlanması bəraətverməyən əsaslarla rədd edilən materiallar üzrə müvafiq qərar qəbul edildikdən (o cümlədən sadələşdirilmiş icraat açılmasından imtina edildikdə) dərhal sonra doldurulur.

Forma №1 kartoçkası aşağıdakı digər hallarda da dərhal tərtib edilir:

- məhkəmədən (hərbi məhkəmədən) daxil olmuş materiallar üzrə cinayət işi başlandıqda və ya həmin materiallar üzrə cinayət işinin başlanmasının bəraətverməyən əsaslarla rədd edilməsi barədə qərar qəbul edildikdə, yaxud MTN-dən və ya hərbi prokurorluqdan göndərilmiş, eləcə də digər orqanlardan hərbi prokurorluğa daxil olan cinayət işləri icraata qəbul edildikdə;

- bəraətverici əsaslarla uçotdan çıxarılmaqla əvvəllər icraatına xitam verilmiş cinayət işi üzrə icraat təzələndikdə;

- istintaqı aparılan işə digər, əvvəllər qeydiyyatdan keçməyən və ya istintaq zamanı aşkar edilən və qeydiyyatda düşməmiş əlavə cinayətlər haqqında materiallar əlavə edildikdə;

- cinayət işindən hər hansı bir cinayət faktına dair yeni iş ayrıldıqda (ona yeni nömrə verildikdə);

- toplanmış materiallar üzrə cinayət işinin başlanmasının bəraətverməyən əsaslarla rədd edilməsi barədə qərar qəbul edildikdə.

Barələrində olan cinayət işləri tamamlanaraq ittiham aktları təsdiq edilmiş, habelə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materialları üzrə yekun protokolu təsdiq olunmuş, eləcə də cinayət işinin başlanması bəraətverməyən əsaslarla rədd edilmiş materiallar üzrə cinayəti törətməsi sübuta yetirilmiş bütün şəxslərin hər birinə dair forma №2 statistik kartoçkası tərtib edilməli və onlar uçota alınmalıdır.

Barələrində cinayət işinin icraatına və ya məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraata xitam verilən aşağıdakı şəxslərə də forma №2 kartoçkası tərtib olunur:

- cinayət məsuliyyətinə cəlb etmə müddətləri keçdikdə (CPM-nin 39.1.3-cü mad.);

- şəxs cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətdikdən sonra öldükdə (CPM-nin 39.1.5-ci mad.);

- cinayət qanunu müddələrinin qüvvəsinə görə şəxsin cinayət məsuliyyətindən azad edilməsi üçün əsaslar olduqda (CPM-nin 39.1.11-ci mad.);

- amnistiya aktına əsasən şəxs cinayət məsuliyyətindən azad edildikdə (CPM-nin 39.1.12-ci mad.);

- şəxs qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydalara əsasən cinayət məsuliyyətindən azad edildikdə (CPM-nin 40.2-ci mad.).

Cinayət işinin hərəkətinə dair forma №3 statistik kartoçkası aşağıdakı hallarda tərtib olunur:

- cinayət işləri birləşdirildikdə və ya ayrıldıqda;
- cinayət işi istintaq (ərazi) aidiyyəti üzrə göndərildikdə;
- istintaqın aparılması üçün iş prokuror tərəfindən başqa orqana verildikdə;
- cinayət işi icraata qəbul edildikdə;
- cinayət işi üzrə ibtidai istintaqın müddəti artırıldıqda;
- prokuror tərəfindən əlavə ibtidai istintaqa, məhkəmə tərəfindən işin baxılmasına xitam verilməklə və ya təqsirləndirilən şəxsə başqa ittihamın irəli sürülməsi məsələsinə baxmaq üçün ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarıldıqda və göndərildikdə (CPM-nin 303-cü və 318-ci mad.);
- əvvəllər xitam edilmiş və dayandırılmış iş üzrə icraat təzələnərək yenidən icraata qəbul edildikdə;
- təqsirləndirilən şəxs və onun müdafiəçisi ibtidai istintaq müddətindən əlavə müddətə cinayət işinin materialları ilə tanış olduqda.

Forma №4 statistik kartoçkası bilavasitə mütəşəkkil dəstə (birlik) tərəfindən törədilmiş cinayətlərə görə məsuliyyəti tutan CM-nin müvafiq maddələri ilə istintaqı tamamlanmış cinayət işinə tərtib olunur.

DİN-in Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsi tərəfindən aparılan əməliyyat-sorgu uçotlarında aşağıdakı şəxslər barədə məlumatlar saxlanılır:

- a) cinayət törətdiklərinə görə məsuliyyətə cəlb edilmiş, eləcə də Azərbaycan Respublikasının məhkəmələri tərəfindən məhkum edilmiş şəxslər;
- b) digər dövlətlərin hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmiş və məhkum olunmuş Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları (daxil olmuş məlumatlara əsasən);
- c) barələrində olan materiallar üzrə cinayət işinin başlanması amnistiya ilə əlaqədar rədd edilmiş və ya cinayət işləri xitam olunmuş, eləcə də sonradan əfv olunmuş şəxslər;
- ç) bəraətverici olmayan digər əsaslarla xitam edilmiş cinayət işləri üzrə keçən şəxslər;
- d) CPM ilə müəyyən edilmiş qaydada cinayət məsuliyyətindən azad edilmiş şəxslər;
- e) icraatda olan, eləcə də xitam edilmiş əməliyyat işləri üzrə keçən şəxslər;
- ə) barələrində cinayət işi başlanmış və axtarışı elan olunmuş şəxslər;
- f) 1920-1950-ci illərdə əsassız olaraq repressiyalara məruz qalmış və sonradan bəraət almış şəxslər.

Əməliyyat-sorgu kartotekasında saxlanılan soyad kartoçkaları üzrə hər hansı bir şəxs barədə yoxlamaların keçirilməsi cinayət törətmiş şəxslər barədə lazımı məlumatları əldə etmək, həbs (məhkum) edilmişlərin əvvəllər və ya hal-hazırda harada saxlanıldıqlarını, 1920-50-ci illərdə repressiyalara məruz qalmış şəxslərin

arxiv sənədlərinin harada olmasını müəyyənləşdirmək məqsədi ilə, eləcə də müvafiq əmr və təlimatlara uyğun olaraq DİN, MTN və digər hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən əməliyyat tədbirlərinin keçirilməsi ilə bağlı ola bilər.

Hər hansı bir şəxsin həbs yerlərində saxlanılma müddəti dəqiqləşdirilərkən və ya onun itkin düşmüş, ölmüş kimi tanınması məsələsinə müəyyən edilmiş qaydada baxılarkən, eləcə də aliment verməkdən boyun qaçıranın, mülki işlər üzrə borclu olanın həbs edilib-edilməməsi, maddi məsul vəzifəyə təyin olunanın əvvəllər məhkum olub-olmaması müəyyənləşdirilərkən əməliyyat-sorğu kartotekasına sorğu edilə bilər.

Daktiloskopik əməliyyat-sorğu kartoçkası üzrə yoxlamaların keçirilməsinin məqsədi məhkum edilmiş (həbs olunmuş), cinayət törətməkdə şübhəli olan və digər şəxslərin əvvəllər digər soyadlar, habelə digər anket məlumatları altında mühakimə edilib-edilməməsini, axtarışda olub-olmamasını yoxlamaq, eləcə də itkin düşənlərin və ya naməlum şəxsiyyətini müəyyənləşdirmək məsələləri ilə bağlı ola bilər.

Əməliyyat-sorğu kartotekalarına sorğular göndərmək hüququna daxili işlər, prokurorluq, milli təhlükəsizlik, məhkəmə, digər hüquq-mühafizə və istintaq orqanları, eləcə də Azərbaycan Respublikası miqrasiya xidməti orqanları malikdirlər.

Əməliyyat-sorğu kartotekasında hər hansı bir şəxsin yoxlanılması üçün daxili işlər, prokurorluq, məhkəmə, digər hüquq-mühafizə və istintaq orqanları tərəfindən BƏSİİ-yə sorğular təsdiq edilmiş tələbnamələrdə, MTN-in orqanlarından isə həmin sorğular müəyyən edilmiş blanklarda göndərilməlidir.

Daktiloskopik uçotlarla yoxlama zərurəti olduqda, tələbnamələrə daktiloskopik kartalar da əlavə edilir. Bu kartalar tərtib edilərkən, əl-barmaq izləri aydın, papilyar cizgilər dəqiq çıxarılmalı, barmaqların həm ortası, həm də kənar hissələri tam şəkildə düşməli, Təlimatın 3-cü Əlavəsində göstərilmiş daktiloskopiya qaydalarına ciddi riayət olunmalıdır.

Tələbnamələrdə sorğu edən orqanın ünvanı – rayonun, şəhərin, yaşayış məntəqəsinin, küçənin adı çap hərfləri ilə dəqiq yazılmalıdır. Orqanın qısaldılmış adı müəyyən edilmiş qaydalara müvafiq olmalıdır.

Təcili olduqda, müstəsna hallarda, müvafiq orqanlar BƏSİİ-yə sorğunu teleqraf vasitəsi ilə də göndərə bilərlər.

Soyad və daktiloskopik qeydiyyat kartoçkalarına daxil olan sorğular 10 gün müddətində, təcili sorğular isə 1 gün ərzində icra edilir.

Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Kollegiyasının 04.10.2012-ci il tarixli Q51-001-12 nömrəli Qərarı ilə “Mərkəzləşdirilmiş kriminal və axtarış uçotlarının təşkili və aparılması Qaydaları barədə Təlimat” təsdiq edilmişdir.

1.5. Mərkəzləşdirilmiş kriminal uçotun obyektləri aşağıdakılardır:

- ağır və xüsusilə ağır cinayətlər və onları törədən şəxslər;
- silsilə və ya bölgə xüsusiyyətlər cinayətlər və onları törədən şəxslər;
- xarakterik üsulla törədilən cinayətlər və onları törədən şəxslər.

1.6. Mərkəzləşdirilmiş axtarış uçotun obyektləri aşağıdakılardır:

- talanmış və ya müsadirə edilmiş nömrəli sənədlər (qiymətli kağızlar, şəxsiyyət vəsiqəsi, pasport, diplom, attestat, viza sənədlərinin nömrəli blankları, plastik kartlar və digər) və nömrəli əşyalar;
- talanmış, itirilmiş və aşkar edilmiş silahlar, döyüş sursatlar;
- axtarışda olan nəqliyyat vasitələri;
- talanmış və ya müsadirə edilmiş elmi-texniki, ədəbi-bədii və mədəni-tarixi sərvətlər sayılan əşyalar.

Beləliklə, **suala nəticə** olaraq bildiririk ki, vahid uçotun aparılması respublika üzrə bu sahədə məlumatların statistik hesabatda daxil edilməsi ilə vahid uçotun subyektləri tərəfindən aparılaraq ümumilikdə cinayətkarlığa qarşı mübarizədə, habelə insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsində mühüm əhəmiyyətə malikdir.

NƏTİCƏ

İnkişaf etmiş ölkələr informasiya cəmiyyətinə, onun əldə etmiş olduğu imkanlara tərəqqidə olan cəmiyyətin əsas atributları kimi baxır, iqtisadi, siyasi, mədəni inkişafın açarı kimi qəbul edir.

Bu məqsədlə icra hakimiyyəti orqanına məxsus olan daxili işlər orqanlarının informasiya mərkəzlərinin hüquqi vəziyyəti və təşkilati quruluşu haqqında biliklərin, sizin üçün gələcək fəaliyyətinizdə əhəmiyyəti böyükdür.

Belə ki, mövzunun birinci sualının açıqlanmasında informasiya təminatına anlayış verdik. İnformasiya təminatı-DİO-nun xidmət və hissələrinə həvalə edilmiş vəzifələrin və funksiyaların yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan və müəyyən tələblərə cavab verən məlumatların bu orqanlara təqdim edilməsinə yönəldilmiş idarəetmə subyektlərinin fəaliyyətidir. Bu sualda biz DİO sisteminin informasiya təminatının vəzifələrini də göstərdik.

Mövzunun ikinci sualında DİN-i, xidmət sahələrini, yerlərdəki idarə, şöbə və bölmələrini əməliyyat, statistika, arxiv və digər informasiyalar ilə təmin edən DİN-in mərkəzi aparatının müstəqil qrupu olan Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsinin əsas vəzifələrini, funksiyalarını, strukturunu göstərdik.

«Azərbaycan Respublikası daxili işlər orqanlarında uçot-qeydiyyat və statistika işləri üzrə əməkdaşların fəaliyyətinin təşkilinə dair» Təlimat DİN-in müvafiq əmri ilə təsdiq edilmiş, həmin Təlimata əsasən, uçot-qeydiyyat və statistika işləri üzrə əməkdaşlar Cinayət və Cinayət Prosesual qanunvericiliyini rəhbər tutaraq, uçot-qeydiyyat işini Baş Prokurorluğun və DİN-in birgə əmrləri, göstərişləri və digər normativ aktlarının tələblərinə riayət etməklə qururlar. Bu məqsədlə üçüncü sualda şəhər, rayon polis orqanlarında uçot-qeydiyyat xidməti, uçotların (kartotekaların) aparılması qaydaları öz əksini tapdı.

Ümumiyyətlə isə mövzunun əhəmiyyəti ondadır ki, cinayətkarlığın vəziyyəti barədə statistik məlumatların və əməliyyat-sorğu uçotlarının aparılması sahəsində hüquqi biliklərin əldə edilməsi Sizə bir hüquqşünas və polis zabiti kimi gələcək fəaliyyətinizdə böyük rolu olacaqdır.